

Mirosława Puchalska

Sesja naukowa poświęcona twórczości Marii Konopnickiej

Biuletyn Polonistyczny 3/9, 58-61

1960

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Pracownia Sławistyczna Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Pod kierunkiem prof. S. Wierczyńskiego kontynuuje prace nad Bibliografią stosunków literackich polsko-zachodniosłowiańskich /czeskich, słowackich, łużyckich/, nadto ma w swoim planie zespołowe opracowanie dziejów słowianoznawstwa i słowianofilstwa w Wielkopolsce w w.XIX i XX.

Dla dopełnienia obrazu wspomnieć trzeba jeszcze dwie poznańskie placówki naukowe: Instytut Zachodni, który nawiązując do swych tradycji powołał w roku bieżącym osobną Sekcję Czechosłowacką /kierownik doc. St. Zajchowska/ - i Poznańską Pracownię Bibliograficzną IBL opracowującą pod kierunkiem prof. S. Wierczyńskiego znaną z opublikowanych dotąd tomów Polską Bibliografię Literacką, dającą m.in. systematyczny i wyczerpujący przegląd materiałów dotyczących recepcji literatur zachodniosłowiańskich w Polsce /przekłady i opracowania/.

W przeglądzie niniejszym z konieczności pominięto drobne artykuły, przyczynki i recenzje naszych sławistów opublikowane w różnych wydawnictwach periodycznych lub okolicznościowych.

Józef Magnuszewski

Kierownik Pracowni Filologii Zachodniosłowiańskiej Zakładu Słowianoznawstwa PAN

SESJA NAUKOWA POSWIĘCONA TWÓRCZOŚCI MARII KONOPNICKIEJ

Wśród licznych uroczystości i objawów kultu pamięci Konopnickiej w roku bieżącym, w którym czczona jest pięćdziesiąta rocznica jej zgonu, takich jak, z jednej strony, specjalna publikacja dwu wyborów poezji przez S.W. "Czytelnik", wznowienie wyboru nowel, przygotowanie czterotomowej edycji nowel, poezji i krytyki oraz osobnego wydania nie publikowanych oddzielnie studiów literackich i nieznannej korespondencji^{x/}, wystawienie trzech utworów dramatycznych poetki w teatrze białostockim, ekranizacja baśni "O sierotce Marysi", czy też, z drugiej strony, akademia i wystawy w kraju i poza krajem, budowa "szkoły tysiąclecia" imienia poetki w Żarnowcu - centralne miejsce zajęła Sesja Naukowa, zorganizowana 16 i 17 września w pałacu Łańcuckim przez Towarzystwo im. Konopnickiej, Ministerstwo Kultury i Sztuki, Woj. Radę Narodową w Rzeszowie i Towarzystwo Łączności "Polonia" - przy współudziale Instytutu Badań Literackich PAN. Sesja, której głównym organizatorem był dyr. J. B a c u l e w s k i /Warszawa/, połączona była z otwarciem muzeum biograficznego w dworku

^{x/} Por. Biuletyn Polonistyczny, zesz. 3, s.32-33.

Konopnickiej w Żarnowcu^{x/} Uczestnicy konferencji - wśród nich wielu wybitnych slawistów zagranicznych - zetknęli się tam z mieszkańcami regionu, pamiętającymi jeszcze akt ofiarowania dworku poetce przez społeczeństwo w r. 1902; mieli również możliwość, dzięki dwudniowej wycieczce po ziemi krośnieńskiej, rzeszowskiej i przemyskiej, zapoznać się z bliskimi autorce "Pana Balcera" okolicami. Także 4 spośród 28 referatów Sesji poświęcone były analizie materiałów biograficznych, związanych z miejscami pobytu poetki i istotnych dla genezy jej twórczości. Są to prace; prof. Fr. B ł o Ń s k i e g o /Rzeszów/ - "Dworek-muzeum M.Konopnickiej w Żarnowcu w świetle dokumentów", prof. J. Z i e m s k i e g o /Krosno/ - "Wspomnienia o pobycie M.Konopnickiej i M.Dulębianki w Żarnowcu w latach 1903-1910", a także H. S ł a w i Ń s k i e j /Poddębice k/Łodzi/ - "Bronów i Gusin w życiu i twórczości M.Konopnickiej" oraz H. S u t a r z e w i c z /Kalisz/ - "Kalisz w życiu i twórczości M.Konopnickiej".

Drugą grupę referatów stanowiły prace dotyczące zasięgu i recepcji utworów pisarki za granicą. O przekładach na jęz.czeski mówiła doc. H. J é c h o w a /Ołomuniec/, na jęz.bułgarski - doc.K.M. K u j e w /Sofia/, na jęz.rosyjski - A. P i o t r o w s k a /Moskwa/, na jęz.węgierski - G. K e r é n y i /Budapeszt/; prof. I. C s a p l á r o s /Instytut Węgierski w Warszawie/ poświęcił uwagę kontaktom poetki z dwoma popularyzatorami jej twórczości na Węgrzech, O.Gölböndhayem i J.Praunem. Nadesłano również materiały dotyczące tłumaczeń utworów Konopnickiej w literaturze serbochorwackiej /prof. D. Ž i v a n o v i ć, Belgrad/ i w literaturze hebrajskiej /prof. M. A l t b a u e r, Jerozolima/. O pracach warszawskiej Biblioteki Uniwersyteckiej nad bibliografią zagranicznej recepcji dzieł Konopnickiej informował komunikat B. S z p i g l e r o w e j i H. Z a s a d o w e j. Wymienione referaty uczonych obcych sięgały często genezy i historii przekładów, dawały ich ocenę filologiczną, a w kilku wypadkach stały się okazją dla poszukiwań komparatystycznych /zestawienia z twórczością M.Niekrasowa, E.Krásnohorskiej, J.Vrchlickiego, Sw.Čecha, J.V. Sládka, S.Szpilijewej/. Osobne miejsce wśród tych poszukiwań zajmuje studium prof.K. K r e j c i /Praga/ "Pan Balcer w Brazyli" na tle rozwoju poematu realistycznego w literaturze czeskiej i polskiej", bardziej ogólnie ujmujące związany z "Panem Balcerem" fragment dziejów tego gatunku poetyckiego.

^{x/} Por. Biuletyn Polonistyczny, zesz. 5 s. 52-53.

Specyficzne oddziaływanie poezji Konopnickiej wśród Polonii amerykańskiej zilustrowały materiały zebrane przez prof. Sz. D e p t u ż ę /Wisconsin/; żywym komentarzem dla tego tekstu była obecność przedstawicieli Polonii na sali obrad.

Dziejom recepcji poetki w kraju poświęcono również kilka referatów i wypowiedzi dyskusyjnych. Prof. St. K o l b u s z e w s k i /Wrocław-Opole/ omówił olbrzymią rolę ideową jej utworów na Śląsku w latach 1896-1910, M. A d a m o w s k i /Rzeszów/ zebrał informacje o kulcie Konopnickiej na terenie galicyjskich szkół średnich w latach 1900-1912. Oddzielnie potraktowana została wymowna historia tekstu "Roty", najbardziej bodaj powszechnie znanego utworu poetyckiego w literaturze polskiej /studium dyr. J. B a c u l e w s k i e g o/.

Nie wygasająca popularność Konopnickiej stanowiła także główną perspektywę dla referatów poświęconych dzisiejszej ocenie jej pisarstwa. Najbardziej sporne kwestie wynikły z okazji prac, dotyczących spuścizny poetyckiej. Zarówno poprzez oba referaty ogólne na ten temat - prof. M. D ł u s k i e j /Kraków/ i J. K o m a r a /Warszawa/ oraz wstępną syntezę dyr. J. B a c u l e w s k i e g o ^{x/} - jak też poprzez głosy dyskusyjne /m.in. wypowiedzi Z. S i a t k o w s k i e g o oraz poetów A. K a m i e ń s k i e j i St. R. D o b r o w o l s k i e g o /ujawnił się wyraźnie fakt wzrastającej rozbieżności między kierunkami rozwoju liryki współczesnej a warsztatem poetyckim Konopnickiej. Brak badań nad socjologią recepcji nie pozwalał - co stwierdzane w dyskusji - odpowiedzieć w sposób naukowo udokumentowany na pytanie, jak reaguje na tę rozbieżność gust współczesnego czytelnika. Doraźną sondą były jednak same obrady. W referatach i w dyskusjach podkreślono nieprzemijające wartości dużej części utworów lirycznych Konopnickiej, zwłaszcza tych, które inspirowane były wyrafinowaną prostotą folkloru. Ludowością i pieśniowością tych wierszy zajęła się bliżej prof. Dłuska we wspomnianym referacie. Swoistym marginesem tego problemu było studium J. P r o s n a k a /Warszawa/ "Muzyka do tekstów M. Konopnickiej". Nowe ujęcie roli tradycji romantycznej w utworach poetyckich Konopnickiej, szczególnie zaś stosunku autorki "Imaginy" do romantycznej koncepcji folkloru, przedstawiła wymieniona już praca J. Komara, a także analityczna rozprawa z zakresu poetyki pióra doc. J. T r y p u ć k i /Uppsala/ o epitetach "srebrny" i "złoty". Uzupełnienie popularności kwestii Konopnickiej stanowiła udokumentowana wypowiedź prof. Z. K l e m e n s i e w i c z a /Kraków/, który scharakteryzował język jej poezji,

^{x/} Skrót tego referatu opublikowany został w "Nowej Kulturze" 1960 nr 38 i 39.

jako nie odbiegający w zasadzie od normy literackiej języka drugiej poł. XIX w.

Bezsporną żywotność przyznała konferencja prozatorskiemu dorobkowi autorki "Miłosierdzia gminy". Ale i tu ujawniły się ciekawe i pobudzające różnice w rozumieniu wartości jej nowel. Studium doc. O. S c h e r e r - W i r s k i e j /Bloomington/, "Technika nowelistyczna M. Konopnickiej", rozpatrywało te wartości przy pomocy kategorii realizmu sentimentalnego, symbolizowanego nazwiskiem Alfonsa Daudet. Natomiast referat A. B r o d z k i e j /Warszawa/, będący rozwinięciem kilku tez jej monografii nowel Konopnickiej, upatrywał nowatorstwo artystyczne tej prozy w odkrywczym potraktowaniu psychologii bohatera plebejskiego.

Sporo miejsca w obradach zajęły rozważania nad historycznymi i współczesnymi walorami utworów pisarki dla dzieci. Referaty poświęcone tej sprawie przygotowali K. K u l i c z k o w s k a /Warszawa/ i J. C i e ś l i k o w s k i /Wrocław/. Ważnym przyczynkiem do genezy poematu "Na jagody" była praca R. H e l t b e r g /Kopenhaga/, zestawiająca ten utwór z poematem Elzy Beskow "Putte i blåkårsckogen".

Samoistną wartość nie badanego dotychczas osobno dorobku krytyczno-literackiego Konopnickiej podkreślił referat M. W a n t o w s k i e j /Warszawa/, dysponujący szerokim zapleczem archiwalnym.

Zabrakło natomiast odrębnej pracy o cennej twórczości przekładowej poetki.

Tematy referatów materiałowych Sesji zostały tak dobrane przez organizatorów, że nie przytłoczyły głównej problematyki interpretacyjnej, a przeciwnie, same ją udokumentowały. Toteż Sesja jako całość wykazała dobitnie, że popularność Konopnickiej jest zjawiskiem o wyjątkowej wadze społecznej i kulturalnej, zmuszającej historyków literatury do sięgania w przyszłość po pomoc ze strony socjologów i historyków ideologii. Sesja uzmysłowiła jednocześnie fakt, podkreślony w końcowej wypowiedzi prof. K. G ó r s k i e g o /Toruń/, że nadspodziewanie znaczna liczba współczesnych czytelników, i to z różnych kręgów środowiskowych, uwrażliwiona jest na artystyczne walory spuścizny poetki.

Dorobek obrad łańcucckich, popularyzowany następnie na kilku dalszych sesjach odczytowych /Siedlce, Kalisz, Opole/, opublikowany zostanie w wyborze w postaci osobnej książki, do której wejdą ponadto inne studia poświęcone twórczości Marii Konopnickiej.

Mirosława Puchalska
Instytut Badań Literackich